

Doktori (PhD) értekezés tézisei

***Ruzi, Poloni, Ungari, facti sunt christiani. Die
ottonische Missionspolitik in der historiographischen
Erinnerungskultur des mittelalterlichen Reiches***

Bradács Gábor

Témavezető: Dr. Pósán László

DEBRECENI EGYETEM

Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Debrecen, 2019

1. Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

A jelen doktori értekezés témája az első német királyi, illetve német-római császári dinasztia, a Liudolfing-ház – a szakmai és köznyelvben egyaránt népszerűbb elnevezéssel az Ottók – időszakának (919-1024) missziós politikája, illetve ennek reprezentációja a középkori német történetírásban. Az értekezés célja kettős: egyrészt enciklopedikus igényrel kívánja összefoglalni és forráskritikai vizsgálat alá vetni azokat az egyes műveket, amelyek az Ottókori térítőpolitikával kapcsolatban bármilyen értesülést tartalmaznak. Másfelől pedig azon témakörök mentén vizsgálja a rendelkezésre álló források mindegyikét, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak a 10. századi Német Királyság, illetve Német-római Birodalom Közép- és Kelet-, illetve Észak-Európa felé irányuló hittérítő politikájához.

Az értekezés elsősorban *historiográfiai* jellegű történeti forrásokat vizsgál, vagyis olyanokat, amelyek akár a saját koruk, akár a közeli vagy távolabbi múlt eseményeire reflektálva, a megtörtént események rekonstrukciójának igényével lépnek fel. Jelen vizsgálat azonban túllép azon az értelmezési kereten, amely történetírói forrás alatt kizárólag a klasszikus műfajokat (krónika, *gesta*, *historia* és évkönyv) érti, helyet kaptak ugyanis hagiográfiai munkák (legendák és *vita*-k), levelek, továbbá a történeti múlt eseményeit feldolgozó, szépirodalmi igényű alkotások (elsősorban verses elbeszélések) is.

Az értekezés *kronológiai* keretéről elmondható, hogy a felhasznált historiográfiai források a 10. század első negyedétől nagyjából a 16. század első negyedéig terjedő időszak során keletkeztek. A korszakolás, illetve a felhasznált források kijelölése kezdettől fogva problémát jelentett, ugyanis míg a feldolgozandó források közül a témánk szempontjából a legkorábbi művek az eseményekkel egy időben, tehát a 10. század első felében keletkeztek, addig sokkal nehezebb volt azt eldönteni, hogy mi is legyen a korszakhatár, amely a középkori német történetírás „végét” jelenti. Konceptiózus döntés volt az, hogy a középkori történetírás végét a reformáció jelentse, vagyis olyan művek is szerepelnek a jelen munkában, amelyek felfogásukat tekintve még joggal sorolhatók a középkori historiográfiához (bár némelyikben, így pl. Hartmann Schedel *Liber Chronicorum*-ában, vagy Aeneas Sylvius Piccolomini *Historia Bohemica*-jában már a humanista történetírás törekvései érvényesülnek), ugyanakkor a reformáció is megjelenik bennük, akár közvetlen említéssel, akár mint történetiszemléletet formáló tényező.

A disszertáció *földrajzi* kereteit a Német-római Birodalom jelenti, amennyiben olyan elbeszélő források kaptak helyet munkákban, melyek a 10-16. századi Német-római Császárság folyamatosan változó területén keletkeztek. Ez további értelmezési nehézséget okozott, ugyanis a birodalom multietnikus jellege miatt helyet kellett biztosítani olyan műveknek is, amelyek nem a birodalom német nyelvű területein keletkeztek, így Csehországban, Itália birodalmi területein (kiegészítve éppen az Ottók korában meglehetősen bizonytalan státuszú pápai hűbéri területtel, a *Patrimonium Petri*-vel), Burgundiában, Felső-Lotaringiában, Elzászban és Flandriában. Éppen ezért sem a címben, sem pedig a témafelvetésben nem szerepel (és nem is szerepelhet) olyan kitétel, amely szerint az értekezés a középkori „német” történetírással, sokkal inkább a Német-római Birodalom történetírásával foglalkozik, ez pedig nem csupán elvi, de kifejezetten gyakorlati jellegű különbség.

Értekezésünk *elméleti-fogalmi* kereteit – a címben foglaltak szerint is – az *emlékezetkultúra* (*Erinnerungskultur*), mégpedig a historiográfiai emlékezetkultúra szabja meg. Ennek köszönhetően a dolgozat túllép az egyszerű forráskritikai elemzésen és kísérletet tesz arra, hogy az Ottó-kori német birodalmi egyház missziós tevékenységének a kortársi és a későbbi korok történetírásában nyomon követhető megítélését, az Ottó-kori missziós politika képének a változásait valamilyen társadalmi és kulturális kontextusba helyezze. Az emlékezetkultúra (a Maurice Halbwachs nyomán Jan és Aleida Assmann, illetve Astrid Erll által kidolgozott fogalmi konstrukció szerint) a kollektív emlékezet történelmi és kulturális változók által meghatározott lenyomata. Az értekezés szempontjából ez elsősorban azt jelenti, hogy az értekezés által megvizsgált földrajzi régiókban, illetve a Német-római Birodalom egészében létezett-e egységes emlékezet az Ottó-kori missziókról, illetve a közép- és kelet-európai egyházszervezésekről ebben a gazdag történetírói hagyományban.

2. Az alkalmazott módszerek vázolása

A disszertáció elkészítése során felhasznált módszerek a munka két, jól elkülöníthető egységében tetten érhető különbségek szerint változtak. Az értekezés elkészítése több mint egy évtizedet vett igénybe, ennek során a módszerek és a metodológiai megközelítések is jelentősen változtak, illetve folyamatosan csiszolódtak, nem függetlenül az anyag bővülésétől.

A dolgozat *első*, hosszabb tartalmi egysége az ún. *leíró rész* (*Deskriptiver Teil*). Ebben 178 elbeszélő forrás kerül ismertetésre, olyan művek, amelyek az Ottó-kori missziós politika alább vázolandó kérdéseivel akár csak a legcsekélyebb terjedelemben is foglalkoztak. Ezeket az elbeszélő forrásokat a dolgozat (valós vagy vélelmezett) keletkezésük alapján földrajzi régiókra osztotta, vélelmezve azt, hogy a keletkezés helye meghatározó jelleggel bír a szövegek tartalmára, így a tartalmi elemzés nyomán akár egész krónikacsaládok jelenlétére is lehet bukkanni. A vizsgált földrajzi régiók a következők (nem sorolva ide az előző fejezetben már említett, nem németajkú területeket): Alemannia; Ausztria (Salzburg nélkül); Bajorország (Ausztria nélkül); Brandenburg; Felső-Rajna-vidék; Frankföld; a Hanza-városok (Bréma és Lübeck); Mecklenburg; a Német Lovagrend állama; a Rajna-vidék (elsősorban a kölni érsekség területe) és Rajna-Frankföld; Szászország (külön-külön lebontva Osztfáliára, a magdeburgi érsekség területére, Alsó- és Felső-Szászországra, illetve Alsó- és Felső-Lausitzra); a salzburgi érsekség területe; Svábföld; Thüringia; Vesztfália.

A *leíró rész* elsősorban egy *analitikus*, a forrásokat egyenként, forráskritikai módszerekkel elemző tartalmi egység, amely a dolgozat legnagyobb terjedelmű egysége. A vizsgálandó források az egyes régiókra lebontva egyrészt a földrajzi alapon osztályoztuk, másrészt pedig – és a forráskritika szempontjából inkább ez a fontos – kronológiai sorrendben kerültek elrendezésre, a legkorábban keletkezett munkáktól kezdve egészen a legkésőbbiekig. A kronológiának nem csupán a művek keletkezési idejének, hanem sokkal inkább az egyes művek forrásértékének megállapításánál van jelentősége.

A forráselemzés hagyományos módszerét alkalmazva a következőkre voltunk kíváncsiak, hogy a.) ki a mű szerzője, illetve a bizonytalan szerzőségű művek esetében milyen tudományos nézetek alakultak ki; b.) mikor keletkeztek az egyes művek, amennyiben az megállapítható; c.) mi a forrás fennmaradásának körülménye, eredeti (netalán autográf) formában fennmaradt, vagy másolat, milyen kézirati hagyománya van a műnek, milyen nyelven keletkezett; d.) végezetül pedig azt vizsgáltuk, hogy az Ottó-kori missziós politika kapcsán milyen állításai, ezen állításoknak pedig melyek a megállapítható közvetlen forrásai. Az Ottó-kori, tehát a 919 és 1024 körül keletkezett források tartalmi elemzésénél a következő témaköröket vettük figyelembe: a.) a korszak uralkodóinak, tehát I. (Madarász) Henrik német királynak, I. (Nagy) Ottó, II. és III. Ottó, valamint II. (Szent) Henrik német-római császároknak a Közép- és Kelet-Európa, vagyis az elbai szláv területek, Csehország, Lengyelország, Magyarország, a Kijevi Rusz és Dánia felé irányuló missziókban játszott

szerepe; b.) az Ottók missziós politikája által érintett területeken végrehajtott egyházszervezés, vagyis elsősorban érsekségek és püspökségek létrehozása (a magdeburgi érsekség és szuffragán püspökségek – Brandenburg, Havelberg, Merseburg, Meissen, Zeitz-Naumburg és Poznań –, a dán missziós püspökségek – Schleswig, Ripen és Århus –, az elbai szláv térítésben fontos, de Magdeburg helyett Hamburghoz csatolt oldenburgi püspökség és a bambergi püspökség); c.) illetve az egyes missziós szerzetesek, elsősorban Prágai Szent Adalbert és Querfurti Szent Brúnó tevékenysége.

Az ún. *rendszerező rész* (*Systematischer Teil*) jellegét tekintve – szemközt az elsővel – *szintetikus*, vagyis arra törekszik, hogy a vizsgálatba bevont forrásokat együttesen, a maguk totalitásában vizsgálja. A rendszerező rész a Liudolfing-ház szász (illetve II. Henrik személyében a bajor) ágához tartozó uralkodóknak a keleti és északi irányú térítőpolitikában való részvételét elemzi. Madarász Henrik uralkodásához (919-936) a dolgozat az elbai szlávok (elsősorban az obodriták) valamint a dánok térítését rendeli. I. (Nagy) Ottó (936/962-973) uralkodásának missziótörténeti szempontból legfontosabb eseményei a magdeburgi érsekség és szuffragán püspökségeinek megalapítása, továbbá a Dánia és a Kijevi Rusz felé irányuló hittérítés; II. Ottó idején (973-983) a merseburgi püspökség felszámolása; II. Henrik korához (1002-1024) pedig a magyarok és az általában csak „szlávok” elnevezéssel illetett népek, a bambergi püspökség megalapítása és a merseburgi püspökség újjászervezése tartozik. Külön fejezetet kap III. Ottó (983-1002), valamint a rész függelékeként Boldog Gizella magyar királyné, Szent István király felesége és II. Henrik császár húga, valamint Szent Imre herceg, akik bár közvetlenül nem vettek részt a térítőtevékenységben, ugyanakkor a Liudolfing-házhoz (annak bajor ágához) való tartozásuk okán kiérdemelték azt, hogy elemzésünkben helyet kapjanak, úgyszintén mint olyan személyek, akik jelentékeny szerepet játszottak a magyarországi egyházszervezésben, illetve a keresztény hit megszilárdításában Magyarországon. Az egyes uralkodókkal foglalkozó fejezetek alfejezetekre oszlanak, ahol maga a szintetikus forráselemzés történik, ezen belül pedig szigorú rendben, lehetőség szerint három csoportra kerültek felosztásra a források. Ebben a módszertani megfontolásban a legfőbb ösztönzést Fernand BRAUDEL elmélete (1949) a „hosszú időtartamról” (*longue durée*) adta, aki a történelmi eseményeket, illetve azok rekonstrukcióját három kategóriára osztotta: az első az ún. eseménytörténet (*histoire événementielle*), a második a konjunkturális történelem (*histoire conjoncturelle*) és a harmadik pedig a strukturális történelem (*histoire structurelle*). Véleményünk szerint a kortársi források és azok értesülései sorolhatók az első

csoportba; itt még nem világos, hogy az egyes információk miképp élnek majd tovább, milyen hatásuk lesz a történeti emlékezetre és miképp formálják így a történetírói emlékezetkultúrát. A második csoportba azok a források tartoznak, amelyek az események után legalább ötven-száz évvel később keletkeztek, és ahol már tetten érhetők bizonyos visszatérő elemek és motívumok az Ottók térítőpolitikájának értékelésében. A harmadik csoportba azok a források – vagy sokkal inkább a források által rögzített megállapítások – tartoznak, amelyek az egyes uralkodók megítélésében akár sok száz (néhol akár közel félezer) évvel később is meghatározzák az emlékezetet, és amelyek akár az eseményekkel közvetlenül egy időben keletkezett források megállapításaival is konkurálnak.

Braudel mellett meg kell említeni BEREND Nóra nevét is, aki több tanulmányban és egy általa szerkesztett tanulmánykötetben kidolgozta a kora középkori Európa missziótörténetének kutatómódszertanát egy 2008-as tanulmányában (*Cristianización y formación de Estados en Escandinavia y en la Europa Centro-oriental*). Ezt felhasználva a disszertáció rendszerező része az egyes uralkodók missziótörténeti elemzésén belül a következő kérdésekre és problémákra helyezi a hangsúlyt: a.) a keresztény hit felvételét közvetlenül megelőző kapcsolatfelvétel az Ottók és a térítendő terület között (*evidencias de contactos, especialmente de aquellos conducentes a la cristianización, antes del bautismo del gobernante*); b.) a pogány területek uralkodóinak megkeresztelése, illetve az Ottók ezekben való esetleges részvétele (*bautismo del gobernante*); c.) a német birodalmi egyház térítőtevékenységével való esetleges szembe helyezkedés (*rebeliones paganas*) és végül – ami pedig a disszertáció szempontjából a leglényegesebb – d.) a történetírói percepció a térítés folyamatáról (*manifestación de percepciones medievales de los procesos de conversión*). A disszertáció nem terjedt ki a Berend által felvázolt valamennyi szempont mindegyikének az elemzésére, így a kereszténység előtti pogány kultuszokra, a hittérítést követő – és leginkább éppen a térítésben részt vevő helyi uralkodók és misszionáriusok személye körül kibontakozó – szentkultuszokra vagy éppen a plébániahálózat kialakulására.

3. Az eredmények tézisszerű felsorolása

A fenti teoretikus és metodológiai háttérrel a dolgozat számos olyan megállapításra jutott, amelyek részben összhangban állnak a témafelvetésben megfogalmazott kísérleti konklúziókkal, részint azonban azokkal ellentétes eredményekre vezettek.

- Világossá vált, hogy a forrásokban fellelhető információk egy része erőteljes földrajzi eltérést mutatnak. A *szász*, különösen az osztfáliai területek történetírásában – érthető okokból – a magdeburgi érsekség megalapítása alapvető fontosságú, kiegészülve mindez az elbai szláv (elsősorban Ijutics) területek térítésének bemutatásával. Itt a legfontosabb forrást Corvey-i Widukind és Merseburgi Thietmar elbeszélései jelentik. Ezzel szemben kicsivel nyugatabbra, az alsó-szász területek és a Hanza-városok történetírásában már ezek mellett (vagy éppenséggel ezek helyett!) jóval hangsúlyosabb szerepet kap az obodrita és észak-elbingiai területek krisztianizációja (különös tekintettel az oldenburgi püspökség megalapítására) és Dánia megtérítése. Ezen a területen Brémai Ádám és Bosau Helmold püspökség- és regionális krónikái a legfontosabb kútfők a későbbi történetírók számára. Az Ottó-kori misszióban részt vevő másik fontos terület, *Bajorország* történetírása ugyancsak sajátos regionális színezetet nyer, amennyiben az elbeszélés legfontosabb vezérmotívuma az ún. „lorchi hagyomány” lesz. Eszerint a passauai püspökség jogelődje a kora középkorban az avarok által elpusztított lorchi püspökség volt, így a Pilgrim passauai püspök (971-991) az általa készítettett lorchi hamisítványok alapján követelte az egykori Avar Kaganátushoz és a lorchi püspökséghez tartozó területek joghatóságát – mely a gyakorlatban nem jelentett mást, mint a teljes Magyar Nagyfejedelemség feletti missziós és kánonjogi hatóság, valamint a függetlenedés a Passau felett álló salzburgi érsekségtől. Ezek a 10. századi hamisítványok egészen a középkor végéig meghatározták a bajor történetírás álláspontját az Ottó-kori térítőpolitikához, illetve a passauai püspökségnek a kora középkori birodalmi egyházon belül elfoglalt pozíciójához, amely pl. Regensburgi Szent Wolfgang Magyarországra irányuló, de végül meg nem valósított missziós tevékenységében is megjelenik.

- Több olyan kérdésköre is van a disszertáció témájának, amely nem csak a helyi történetírói hagyományokban talált visszhangra. Ilyen leginkább a bambergi püspökség megalapítása (1007), amely a vizsgált elbeszélő források túlnyomó részében szerepel. Külön érdekesség azonban, hogy míg a 11. századi kortársak számára Bamberg a Majna-vidéki, akkoriban még pogány szlávok térítésében fontos szerepet játszó központ volt (ez derül ki Arnulf halberstadti püspök leveléből), a későbbi történetírói hagyomány már csak úgy számol vele, mint II. Henrik kegyes cselekedetével, missziópolitikai jelentőség nélkül. Ugyanakkor a bambergi püspökség alapítása valamennyi régió historiográfiai hagyományában fellelhető.

- Akadnak olyan regionális történetírói hagyományok, amelyeknél nagyon határozottan tetten érhető egy bizonyos elbeszélő forrás recepciója, ilyen például Prágai Kozma *Csehország* esetében, aki egy egészen sajátos, a németajkú területekétől független, kvázi „nemzeti” szempontú hagyományt dolgozott ki 12. századi krónikájában, amelyben Prágai Szent Adalbert, illetve Szent Vencel játsszák a főszerepet, noha Kozma nem hallgatja el német birodalmi egyházhoz fűződő kapcsolatot sem. Történetírói művében a korábbi hagiográfiai hagyományokat (mind Vencel, mind pedig Adalbert vonatkozásában) sikeresen ötvözi saját elbeszélésével. *Türingia* vonatkozásában pedig azt láthatjuk, hogy Erfurt nem csupán a 14. század végén alapított egyeteme, a Hierana, de már sokkal korábban a Szent Péternek szentelt bencés kolostor révén is a régió fontos szellemi központja volt, amelynek a kolostori évkönyve az Ottó-kori missziós politika elbeszélésében is hatással volt a későbbi időszak türingiai történetírására.

- A kezdeti elképzelésekkel ellentétben nem nagyon lehetett politikai célzatú „motivációt” felfedezni az egyes uralkodók missziós politikájának ábrázolásában. Különösen igaz ez azokban az esetekben, amikor az invazitúraháborúk korának történetírói (pl. Hersfeldi Lampert) vagy a késő középkor egyházpolitikai traktátusainak szerzői (pl. Dietrich von Nieheim), függetlenül a maguk saját császár- vagy pápapárti pozícióiktól, egyaránt nagyra értékelték az Ottók térítőszeropét.

- A hangsúlyos politikai állásfoglalások hiánya ugyanakkor nem biztos, hogy magát a politikai célzat hiányát jelenti, egész egyszerűen arról lehet szó a legtöbb esetben, hogy akár világkrónikák szerzői (mint pl. Michelsbergi Frutolf), akár történeti hangsúlyú egyházi munkák szerzői (mint pl. Lupold von Bebenburg) ugyanazokhoz a krónikákhoz juthattak hozzá, illetve a 12. századra már kialakult bizonyos „kánon” az Ottó-kori missziós politika értékelésében, amelyhez a szélesebb körben ismert szerzők (mind például Widukind, Thietmar, Brémai Ádám, Gembloux-i Sigebert vagy Bambergi Adalbert) elbeszéléseit használták fel. Ez pedig már tovább vezetheti a kutatást a politikai eszmék és a történelemszemlélet vizsgálatától már újabb, például információtörténeti szempontú vizsgálódások felé.

- Ami I. (Madarász) Henrik személyét és a térítésben játszott szerepét illeti, már a 10. század második felében kialakult az a nézet, hogy nem csupán az elbai szlávok legyőzésében és a Német Királysághoz való – még ha csak névleges – csatolásukban játszott szerepet, de az uralkodása idején megkezdődött az obodriták és – korlátozott mértékben – a dánok keresztény hitre térítése. Bár a 10. században ezt Henriktől független folyamatnak tekintették, amiben a német király semmilyen ösztönző szerepet nem játszott, a 11. századtól már egyre gyakrabban állandósul Henrik, mint a szlávok és a dánok (más forrásoknál: „normannok”) „apostolának” képe.

- I. (Nagy) Ottó egyértelműen az Ottó-kori missziós politika egyik legnagyobb alakja, nem csupán a kortársai, de a későbbi korszakok történetírói számára. Legfontosabb eredménye kétségkívül a magdeburgi érsekség megalapítása, amely kevés kivétellel szinte valamennyi vizsgált forrásban bemutatásra kerül, hosszabb-rövidebb elbeszélés keretében. Tevékenységét elsősorban Corvey-i Widukind nyomán ismerhetjük meg, akinek részletgazdag elbeszélését az okleveles anyag is alátámasztja. A későbbi korok történetírói is leginkább az ő nyomán haladva egy alapvetően tényszerű képet adnak egyházszervező munkájáról, amelyben csak elvétve kaphat helyet a magdeburgi érsekség alapítása körüli nehézség (elsősorban

Nagy Ottónak a törvénytelen fiával, Vilmos mainzi érsekkel folytatott vitájára gondolva itt).

- II. Ottó császár meglehetősen kedvezőtlen beállítást kapott Merseburgi Thietmar nyomán elsősorban a szász történetírásban, melynek alapja a merseburgi püspökség megszüntetése volt (981). Nem csupán a császár, hanem a püspökség felszámolásában kulcsszerepet játszó Giseler, a későbbi magdeburgi érsek is kifejezetten negatív figura lett a szász történeti emlékezetben végig az egész középkor során, amelyben Giseler az opportunist és karrierista egyházpolitikusként táru elénk.
- III. Ottó nagyszerű példa arra, hogy valaki, aki igen jelentős szerepet játszott a maga korában a közép- és kelet-európai államok egyház- és államszervezésében (gondolva itt kiváltképp a gnieznói érsekség megalapítására, illetve Szent István koronaküldésére), és erről a kortársai (Merseburgi Thietmar, Querfurti Brúnó, a hildesheimi és a quedlinburgi évkönyvek) is megemlékeznek, a missziópolitikában játszott szerepe teljesen elhalványult nem sokkal a halála után. Az uralkodásához (pontosabban az uralkodásának az időszakához) elsősorban nem is az ő, hanem Prágai Szent Adalbert térítőtevékenységét kötik.
- II. Henrik alakja I. Ottóéhoz mérhető az Ottó-kori missziópolitikával kapcsolatos emlékezetkultúrában. Ebben különösen nagy szerepe van a merseburgi püspökség újjászervezésében, a bambergi püspökség megalapításában, valamint a magyarok és a „szlávok” megtérítésében. Azt már korábban is láttuk, hogy Bamberg nem mint missziós központ jelenik meg a középkor történetírói hagyományában, noha a püspökség alapító oklevelében is találkozhatunk ezzel a feladattal. Ennél is érdekesebb azonban, hogy az a II. Henrik, akit a kortárs, Querfurti Brúnó még a pogány ljticsokkal való szövetségkötése miatt még hevesen bírált, nem sokkal halála után már mint a magyarok „apostola” jelenik meg (ebben a szerepében testvérével, Gizella magyar királynéval osztozott), amit már a 11. század végétől (Heimo von St. Jakob munkássága révén) kiegészített a „szlávok apostola” motívum, ezek pedig a császár 1146. évi szentté avatási bullájában Henrik

életszentségének a csalhatatlan bizonyítékai lettek, ami végül a középkori német történeti gondolkodásban teljes egészében uralta a II. Henrik-képet.

- Gizella magyar királyné, II. Henrik lánytestvére kettős szerepben jelenik meg a középkori Német-római Birodalom történetírói hagyományában. Egyfelől egyfajta passzív szereplőként, akit a fivére mintegy „jutalmul” adott Szent Istvának (róla a vizsgált források túlnyomó része egy ekkor még pogány fejedelemtől beszél) a népe keresztény hitre térítésének fejében. Ugyanakkor Gizella alakjának van olyan vonása – és erről a vizsgált források jelentős része is megemlékezik –, amelyben Gizella aktív (sőt, kifejezetten proaktív) szerepet játszik Szent István és a magyarság megtérítésében. Fia, Szent Imre herceg pedig (akinek az alakja számos párhuzamot mutat a nagybátyjával) nem is annyira a keresztény hit meghonosításában, hanem megerősítésében játszott jelentékeny szerepet, legalábbis amennyire az a személye körül kialakult magyar és nem magyar történetírói hagyományban és spontán kultuszban tetten érhető.

Meggyőződésünk szerint a disszertáció eredményei rávilágítanak arra, hogy lehet létjogosultsága egy olyan kutatásnak, amelyben a középkori történetírói munkákat nem csupán a vizsgált esemény rekonstrukciójánál lehet felhasználni, illetve forrásértékét nem az határozza meg, miképpen és mennyiben járulnak hozzá egy esemény vagy eszme megismeréséhez, hanem az is, hogy egy múltbeli eseményről folytatott diskurzusban ő maga milyen mértékben vesz részt és miként alakítja a múltból való gondolkodást – nem is csak a mi korunk számára, hanem már a saját keletkezésének idejében is. Egy ilyen paradigmában többé nincs feltétlenül létjogosultsága például a késő középkori világkrónikákat értéktelen kompilációnak tekinteni, amelyek a korábbi események megismeréséhez nem visznek közelebb, viszont a megértéséhez annál inkább. Egy recepciótörténeti kutatásnak, amely, ha túl kíván lépni a filológiai jellegű vizsgálódáson és a történettudomány egésze számára is hasznos kíván lenni, be kell vonnia a vizsgálódásba mindazon források teljes (vagy közel teljes) körét, amelyek az általa vizsgálandó eseményekről valamiféleképp számot adnak, és a forrásait egy nagyobb emlékeztörténeti kontextusba ágyazva közelebb vihetnek minket a múltban a múltból való gondolkodáshoz.

Nyilvántartási szám: DEENK/358/2019.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Bradács Gábor
Neptun kód: I7U24C
Doktori Iskola: Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10037131

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (2)

1. **Bradács, G.:** Egyetemjárás és egyetemi natiók a középkori Európában.
In: Migráció a kora középkortól napjainkig. Szerk.: Pósán László, Veszprémy László, Isaszegi János, Zrínyi, Budapest, 251-279, 2018. ISBN: 9789633277768
2. **Bradács, G.:** Hadellátás az Ottók és a Száliak korának hadszervezetében, 919-1125.
In: "A hadtáp volt maga a fegyver": Tanulmányok a középkori hadszervezet és katonai logisztika kérdéseiről. Szerk.: Pósán László, Veszprémy László, Zrínyi Kiadó, Budapest, 45-58, 2013. ISBN: 9789633275962

Idegen nyelvű, hazai könyvrészletek (2)

3. **Bradács, G.:** The Empire of the Ottonians and Salians - Imperial and National Consciousness.
In: Small Nations on the Borderlines of Great Powers. Eds.: Attila Bárány, Satu Matikainen, Multiplex Media, Debrecen; Jyväskylä, 21-30, 2013, (Speculum historiae Debreceniense, ISSN 2060-9213 ; 14.) ISBN: 9789634736042
4. **Bradács, G.:** Der heilige Emmerich von Ungarn und die heilige Elisabeth von Thüringen in der deutschen Geschichtsschreibung des Mittelalters (11-15. Jh).
In: Acta conventus de "Schola Europaea" a die vicesimo usque ad diem vicesimum quartum mensis novembris anno MMVII Budapestini, in civitate "Piliscsaba" et Debrecini habiti : Les Valeurs de l' Europe - L' Europe des Valeurs. Ed.: Havas László, Takács László, Tegye Imre, Societas Neolatina Hungarica Sectio Debreceniensis ; Budapest : Collegium de Iosepho Eötvös nominatum, Debrecen, 147-165, 2009. ISBN: 9789564732945

Idegen nyelvű, külföldi könyvrészletek (1)

5. **Bradács, G.:** Gisela von Bayern: Friedensstifterin und "Apostelin" Ungarns.
In: Konfliktbewältigung und Friedensstiftung im Mittelalter / Pod red. Romana Czał, Eduarda Mühle, Andrzej Radzimiński, Nicolaus Copernicus University, Toruń, 315-330, 2012.
ISBN: 9788361487920

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (2)

6. **Bradács, G.:** A 'Chronica patriae': Egy 14. századi osztrák krónika és a magyar történelem.

Századok. 143 (6), 1421-1454, 2009. ISSN: 0039-8098.

7. **Bradács, G.:** "Heinricus filius Stephani, qui tantis miraculis claruit": Szent Imre herceg a középkori európai történetírásban.

Tört. Tan. 16, 51-72, 2008. ISSN: 1217-4602.

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

8. **Bradács, G.:** Die lateinischen Quellen der 'Cronecken der Sassen'.

Chronica. 12, 104-115, 2016. ISSN: 1588-2039.

9. **Bradács, G.:** Poverty and Poor Relief in the Ottonian Empire (919-1024).

Annu. Mediev. Stud. CEU. 19, 66-82, 2013. ISSN: 1219-0616.

10. **Bradács, G.:** Biblical speech and phrases in the Vita sancti Heinrichi regis et confessoris by Adalbert of Bamberg.

Acta Class. Univ. Sci. Debr. 46, 187-203, 2010. ISSN: 0418-453X.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2019.10.28.

